

IZBORNA PLATFORMA MREŽE MLADIH HRVATSKE ZA PARLAMENTARNE IZBORE 2015.

UVOD

U Hrvatskoj živi oko 800 000 mladih osoba (od 15 do 29 godina starosti), što čini jednu petinu ukupnog stanovništva Hrvatske. Unatoč tom znatnom udjelu, mladi kao skupina nalaze se u vrlo nepovoljnom položaju. Najteži, ujedno i najčešće spominjani problemi su visoka nezaposlenost mladih i zapuštenost odgojno-obrazovnog sustava, koji su uslijed krize mladima dodatno otežali uključivanje u društvo. Prema posljednjim podacima za prvo tromjesečje 2015. godine, anketna nezaposlenost mladih iznosi 46,8%¹, a od ukupnog broja zaposlenih mladih osoba čak 56%² je u privremenom ili povremenom radnom odnosu. Prosječna dob osamostalivanja (iseljenja iz roditeljskog doma) u Hrvatskoj iznosi čak 33 godine³.

Problem visoke nezaposlenosti mladih dodatno je produbljen kontinuiranom krizom upravljanja zajedničkim i javnim dobrima te uslugama, što se reflektira na trenutni i budući životni standard mladih. Smatramo da su potrebne reforme kojima je cilj poboljšanje kvalitete javnog upravljanja, a ne nastavak provedenih mjera štednje koje dramatično utječu na kvalitetu javnih/zajedničkih dobara i usluga te potiču neodrživo javno zaduživanje i postupnu privatizaciju područja javnog života poput obrazovanja, zdravstvenog i mirovinskog sustava, javnih prostora te javne infrastrukture.

Zapušteni odgojno – obrazovni sustav, poprište „groblja reformi“ je kontinuirano kroz sve vlasti bio prvi na meti ušteda te nije pratio potrebe suvremenog društva i ekonomije. Više od 15 godina raspravlja se o uvođenju građanskog odgoja i obrazovanja kao posebnog predmeta u hrvatske škole, no ta ideja još uvijek nije kvalitetno zaživjela u sustavu. Stoga se oslabljuje i usporava demokratizacija društva i države, čemu u prilog govore opetovani rezultati istraživanja političke pismenosti i kulture mladih.

Uz nižu razinu osnaženosti mladih za politiku, prostor za njihovo sudjelovanje gotovo i ne postoji te se mladi danas tim problemom u institucijama sustava ne mogu samostalno baviti. Primjerice, pred kraj aktualnog 7. saziva Hrvatskog sabora nema niti jednog zastupnika ili zastupnice mlađe od 29 godina, pri čemu treba naglasiti kako su na izborima 2011. na kandidacijskim listama za Sabor mlade osobe zauzele preko 880 mjesta⁴.

Jedan od prostora sudjelovanja koji je potrebno razvijati svakako je i rad s mladima, koji može presudno utjecati na motivaciju i sposobnost mladih ljudi da aktivno sudjeluju u životu zajednice i demokratskim procesima.

¹ Online baza Eurostata – Statističkog ureda Europske komisije (dostupno: <http://bit.ly/1KWzksx>, 7.9.2015.)

² Online baza Eurostata – Statističkog ureda Europske komisije (dostupno: <http://bit.ly/1FxdLsy>, 7.9.2015.)

³ "Eurostat report: Being young in Europe today", Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015 (dostupno: <http://bit.ly/1FtqGf0>, 7.9.2015.)

⁴ Statistički izvještaj o kandidaturama, Izbori za zastupnike u Hrvatski sabor 2011. – Državno izborno povjerenstvo RH, 2011. (dostupno na: <http://bit.ly/1NXM5VD>, 7.9.2015.)

Slika, ton... a program?

IZBORNI ZAHTJEVI MREŽE MLADIH HRVATSKE

Mreža mladih Hrvatske (MMH) smatra da se rješavanju problema može doprinijeti kroz kvalitetne politike za mlade (*youth policy*). Upravo zbog toga, uz brojne ostale aktivnosti, MMH od svojeg osnutka 2003. godine, kao najbrojniji savez udruga mladih i za mlade u Hrvatskoj aktivno prati istupe i programe političkih stranaka, posebno u vrijeme parlamentarnih izbora. Uoči parlamentarnih izbora 2007. i 2011. strankama smo predložili i vlastite mjere. U proteklih desetak godina, otkad je koncept politika za mlade prisutan u hrvatskom javnom prostoru, vidljivo je postepeno povećanje fokusa na probleme i pitanja mladih osoba među političkim strankama, no ono je i dalje nedovoljno. Zbog toga smatramo da je u tom području potrebno ulagati u njegove kapacitete.

Predizborno vrijeme u demokratskom je procesu pogodno za preispitivanje ciljeva i vrijednosti stranaka, te stoga MMH uoči parlamentarnih izbora 2015. godine želi strankama uputiti zahtjeve motivirane neostvarenim kvalitetnim koordiniranjem i provedbom politika za mlade.

Cilj je potaknuti raspravu među parlamentarnim strankama o kvalitetnim političkim rješenjima za neke od spomenutih problema te doprinijeti široj raspravi među strankama koje pretendiraju na preuzimanje vlasti, uz izravnu raspravu između samih mladih i političkih stranaka. Naposljetku, najvažnije od svega, MMH će i dalje pratiti obećanja dana na izborima te držati političare odgovornima za njihovo (ne)ostvarivanje.

ZAHTJEVI MREŽE MLADIH HRVATSKE POLITIČKIM STRANKAMA I KANDIDACIJSKIM LISTAMA

1. OSNIVANJE UREDA ZA MLADE VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

Smatramo da dosadašnje vlasti nisu uspjele adekvatno riješiti trajno visoku stopu nezaposlenosti mladih koja uvjetuje sve češće iseljavanje iz Hrvatske te da se zbog toga, kao i loše demografske slike Hrvatske i niza problema koji proizlaze iz nebavljenja mladima, treba osnovati **neovisno i nestranačko profesionalno tijelo** koje će se baviti područjem mladih i osiguravanjem kvalitetnijih životnih uvjeta mladih, uz zadovoljavanje potreba svih skupina mladih u Hrvatskoj.

Tražimo da takvo tijelo bude utemeljeno kao **zaseban ured Vlade RH**, što će mu omogućiti kontinuitet u radu i usredotočenost na ovu ciljanu skupinu. Takvo bi tijelo bilo zaduženo za:

- osmišljavanje, provedbu i vrednovanje politika za mlade;
- poticanje na suradnju i koordinaciju aktera zaduženih za politike koje se provode horizontalno, kako bi se uspješno riješili problemi poput nezaposlenosti, nejednakog pristupa temeljnim javnim uslugama (obrazovanje, zdravstvo, kultura), odljeva mozgova i depopulacije;
- podršku strateškom razvoju rada s mladima kako bi se osiguralo da svaka mlada osoba u Hrvatskoj ima pristup kvalitetnim aktivnostima i programima rada s mladima;
- poticanje i osiguravanje uvjeta za aktivno sudjelovanje mladih u procesima donošenja odluka na svim razinama, od lokalne do europske;

Slika, ton... a program?

IZBORNI ZAHTJEVI MREŽE MLADIH HRVATSKE

- osiguravanje kvalitetne i razvojne politike financiranja udruga mladih i za mlade te neformalnih inicijativa mladih.

2. SUSTAVNO I KVALITETNO UVOĐENJE GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV

Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja koja ne provodi sustavno **građanski odgoj i obrazovanje** te nema jasno definiran akcijski plan kako će se ovaj sadržaj na kvalitetan način uvesti u škole.

Odustajanje od uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja kao obaveznog predmeta uslijedilo je nakon pokušaja eksperimentalne provedbe te se od školske godine 2014./2015. provodi kao međupredmetni sadržaj. U školskoj godini 2014./2015. predmet građanski odgoj i obrazovanje eksperimentalno je proveden kao zaseban izborni predmet za 8. razred u 34 osnovne škole. Rezultati eksperimentalnih provedbi još uvijek nisu objavljeni za javnost niti je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta donijelo odluku hoće li se i na koji način nastaviti provedba u predstojećoj školskoj godini 2015./2016.

Vjerujemo da je građanski odgoj i obrazovanje jedan od temeljnih stupova demokratskog društva i preduvjet za razvoj sektora mladih i društvenog angažmana mladih te da njegov izostanak dovodi u pitanje samu demokraciju i njena načela. Stavljanje ljudskih prava i aktivnog sudjelovanja građana u okvire obrazovnog sustava čini društvo pluralističkim, aktivnim, uključivim i otvorenim, a njegove građane i građanke odgovornim i punopravnim članovima zajednice, sposobnima donositi informirane i promišljene odluke o pitanjima od važnosti za društvo u kojem žive i djeluju.

Rezultati nekoliko posljednjih istraživanja o stavovima, vrijednostima i znanjima mladih o političkim procesima⁵ ukazuju na potrebu sustavnog uvođenja obrazovnih programa iz područja ljudskih prava i demokratskog građanstva u odgojno - obrazovni sustav.

U skladu s navedenim:

- Pozdravljamo predstojeću kurikularnu reformu kao nužan korak naprijed u osuvremenjivanju hrvatskog odgojno - obrazovnog sustava.
- Tražimo uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja kao obaveznog zasebnog predmeta u osnovne i srednje škole uz dodatnu međupredmetnu provedbu te snažniju integraciju demokratskih i participativnih metoda poučavanja, povećanje izbornosti predmeta te usvajanje opipljivih i konkretnih vještina učenika, stavljajući ih u središte procesa učenja.
- Kurikularni pristup orijentiran na ishode smatramo najboljim načinom prenošenja znanja i poučavanja.

⁵ "Obrazovanje za mir i ljudska prava za hrvatske osnovne škole" (1997.-1999.), "Mladi i ljudska prava u Hrvatskoj" (2004.), "Učenje za ljudska prava na sveučilištu" (2005.), "Odgaja li škola dobre građane? Studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca" (2009.), "Eksperimentalna provedba kurikuluma Građanskog odgoja i obrazovanja" (2014.), "International Social Survey Programme" (2015.)

Slika, ton... a program?

IZBORNI ZAHTJEVI MREŽE MLADIH HRVATSKE

- Smatramo da je potrebno raditi na jačanju uloge vijeća učenika, vijeća roditelja i demokratskog modela upravljanja ustanovama, što bi doprinijelo demokratizaciji odgojno-obrazovnog sustava
- Za poučavanje predmeta građanskog odgoja i obrazovanja potrebno je kontinuirano stručno osposobljavati učitelje/ice i nastavnike/ce te osigurati poticajno okruženje i financijska sredstva za njihov profesionalni razvoj u cijelosti i posebno za ovo područje. Također, potrebno je osigurati uvođenje dodatnih kolegija koji se tiču obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo na sveučilišnim studijima.

3. UČENJE ZA RADNO MJESTO U SKLOPU OBRAZOVNOG SUSTAVA

Tražimo da se reforma obrazovanja provede kroz izgrađivanje vještina potrebnih za rad tijekom, a ne nakon, obrazovanja te da sustav stručnih praksi ima jasne ishode i bude adekvatno integriran u srednje i visoko obrazovanje.

Sustav stručnih praksi za vrijeme obrazovanja nedovoljno je uređen te smatramo da postoji potreba za dodatnim osposobljavanjima nakon završetka određene razine obrazovanja. To produžuje put mladih osoba do tržišta rada te do njihovog osamostaljenja. Trenutni sustav pretpostavlja niz institucionalnih promjena, kojima bi se stvarali uvjeti za kvalitetnu izvedbu stručne prakse u obrazovanju. Tražimo:

- uređenje uvjeta rada te isplatu primjerene naknade za rad, s posebnim naglaskom na razvoj sustava stručne prakse kroz suradnju države, poslodavaca i sindikata.
- razvoj adekvatne infrastrukture za izvedbu stručne prakse (odnosi se na obrazovne ustanove i poslodavce).
- uređenje sustava pedagoško-socijalnog osposobljavanja i podrške pružateljima stručne prakse, adekvatno vrednovanje ishoda učenja te primjerenu razinu radničkih prava mladih uključenih u takve oblike učenja koja se doista provode.

Vjerujemo da takva reforma može doprinijeti tome da veći broj mladih direktno iz obrazovanja prelazi na radno mjesto, dok će se istovremeno smanjiti rizik od dugotrajne nezaposlenosti za one koji ne uspiju naći posao ili bez njega ostanu u nekoj kasnijoj fazi karijere. Ovakva reforma može uvelike doprinijeti općoj razini produktivnosti/konkurentnosti hrvatskog gospodarstva širenjem baze dobro obrazovanog i primjereno plaćenog radništva.

Očekujemo od svih parlamentarnih stranaka da ponude konkretne planove kako će uvesti učenje za radno mjesto u sustav obrazovanja i osigurati kvalitetu provedbe i poštivanje prava mladih, kao i uključenost svih dionika potrebnih za uspješno ispunjavanje ovog zahtjeva.

Slika, ton... a program?

IZBORNI ZAHTJEVI MREŽE MLADIH HRVATSKE

4. NAKNADA U PERIODU TRAŽENJA POSLA ZA MLADE BEZ RADNOG STAŽA – U PERIODU OD 4 MJESECA

Da bi nezaposlena osoba ostvarila pravo na novčanu naknadu tijekom nezaposlenosti mora ispunjavati uvjet prethodnog sklapanja radnog odnosa u minimalnom trajanju od 9 mjeseci. Kako mlade osobe bez radnog iskustva ne zadovoljavaju taj kriterij, nemaju pravo na novčanu naknadu za vrijeme trajanja nezaposlenosti.

Tražimo da se osigura sustav tranzicije koji uvažava strukturni karakter problema hrvatskog tržišta rada te smanjuje rizik od siromaštva i socijalne isključenosti mladih koji nastaje kao posljedica tih problema, s obzirom da su mladi izloženi riziku od dugotrajne nezaposlenosti.

Trenutno osobe nakon izlaska iz obrazovnog sustava nemaju financijsku podršku za vrijeme nezaposlenosti što znatno otežava potragu za poslom i dovodi mlade u bezizlazne situacije, koje nisu stvar osobnog izbora. Kroz prijelaz iz obrazovnog sustava na tržište rada mladi naglo gube pravo korištenja subvencioniranog stanovanja, prehrane, prijevoza i ostalih pogodnosti sudjelovanja u procesu obrazovanja. Za mlade koji po izlasku iz obrazovanja ne uspiju u kratkom roku pronaći zaposlenje, nemoguće je kompenzirati takvu razliku u troškovima. U posebno teškoj situaciji nalaze se oni koji se ne mogu osloniti na dodatnu potporu obitelji, poput mladih iz obitelji koje se susreću s materijalnom deprivacijom ili onih koji izlaze iz sustava alternativne skrbi.

Tražimo da se svim mladima (15-30 godina) bez radnoga staža osigura 4 mjeseca naknade u periodu traženja posla, što je period unutar kojeg bi se i pomoću [Garancije za mlade](#) trebalo mladoj osobi ponuditi vježbeništvo, posao ili nastavak obrazovanja. Smatramo da financijska pomoć od 50% iznosa minimalne plaće može biti dovoljan poticaj većem broju mladih da se prijave na evidenciju Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ). Poseban naglasak stavljamo na mlade osobe koje su u nezavidnom položaju na tržištu rada te su skeptične oko toga mogu li usluge koje HZZ nudi doista pomoći. Na ovaj način stvara se dodatni motiv za pridržavanje strogih odredbi HZZ-a te se posljedično ostvaruju uvjeti da mlade osobe uistinu iskoriste brojne usluge koje im ta institucija nudi. Smatramo da bi ovakva pomoć ipak bila nedovoljna te prekratka da demotivira mlade za ulazak na tržište rada. Nužan uvjet je da pružanje ovakve pomoći nikako ne utječe na ostale socijalne transfere koje bi mladi mogli primati.

5. RATIFICIRANJE REVIDIRANE EUROPSKE SOCIJALNE POVELJE

Tražimo da se revidirana socijalna povelja ratificira jer prava koja garantira ispunjavaju civilizacijski minimum. Građani na taj način ostvaruju dodatni mehanizam zaštite prava koja bi im država trebala garantirati.

Europska socijalna povelja jedan je od najvažnijih dokumenata Vijeća Europe. Ona garantira određena građanska prava mehanizmom kolektivne žalbe.

Hrvatska je 2009. godine potpisala revidiranu Europsku socijalnu povelju (prvu Socijalnu povelju je RH potpisala 1999. a ratificirala 2003. godine), ali je do danas još nije ratificirala. Trenutno je tekst povelje u procesu savjetovanja te očekujemo od buduće vlade da nastavi proces ratifikacije Europske socijalne povelje.

Pokraj prava iz kojih se Hrvatska izuzela pri potpisivanju originalne socijalne povelje, ratifikacijom se garantira i niz dodatnih prava iz revidirane Europske socijalne povelje. Kada bi se ratificirala kompletna revidirana socijalna

Slika, ton... a program?

IZBORNI ZAHTJEVI MREŽE MLADIH HRVATSKE

povelja, garantiralo bi se 19 dodatnih prava. U trenutnom procesu savjetovanja predloženog teksta za ratifikaciju, Hrvatska se izuzima iz garantiranja sljedećih prava:

10. Svatko ima pravo koristiti odgovarajuće pogodnosti profesionalne izobrazbe.
15. Svaka osoba s invaliditetom ima pravo na autonomiju, socijalnu integraciju i sudjelovanje u životu zajednice.
18. Državljeni svake stranke imaju pravo obavljati plaćenu djelatnost na teritoriju svake druge stranke pod jednakim uvjetima kao i njeni državljani, osim u slučajevima ograničenja uvjetovanih ozbiljnim razlozima gospodarskog i socijalnog karaktera.
19. Radnici migranti, državljani jedne od država stranaka, kao i njihove obitelji, imaju pravo na zaštitu i pomoć na teritoriju svake druge stranke.
23. Svaka starija osoba ima pravo na socijalnu zaštitu.

Tražimo da buduća vlada nastavi proces ratificiranja revidirane Europske socijalne povelje te da se obaveže i predloži dodatna poglavlja koja trenutno nisu u procesu ratifikacije, a za koje smatramo da je ratifikacija nužna jer će postaviti temelje ekonomskog i socijalnog razvoja utemeljenog na solidarnosti i primjerenj razini zaštite ljudskih prava kao zaloga kvalitete života budućih generacija.